

5. De doornenkroning

Voor het fraaie paleis van Pontius Pilatus zien we de doornenkroning waarbij Christus wordt gedwongen koning te spelen met een zwaar vlechtwerk vol doorns als kroon. De doorns worden door de beulen met stokken diep in zijn hoofd gedrukt. De linkerbeul heeft zijn stok onder zijn linkeroksel geklemd zodat hij er met zijn volle gewicht op kan hangen.

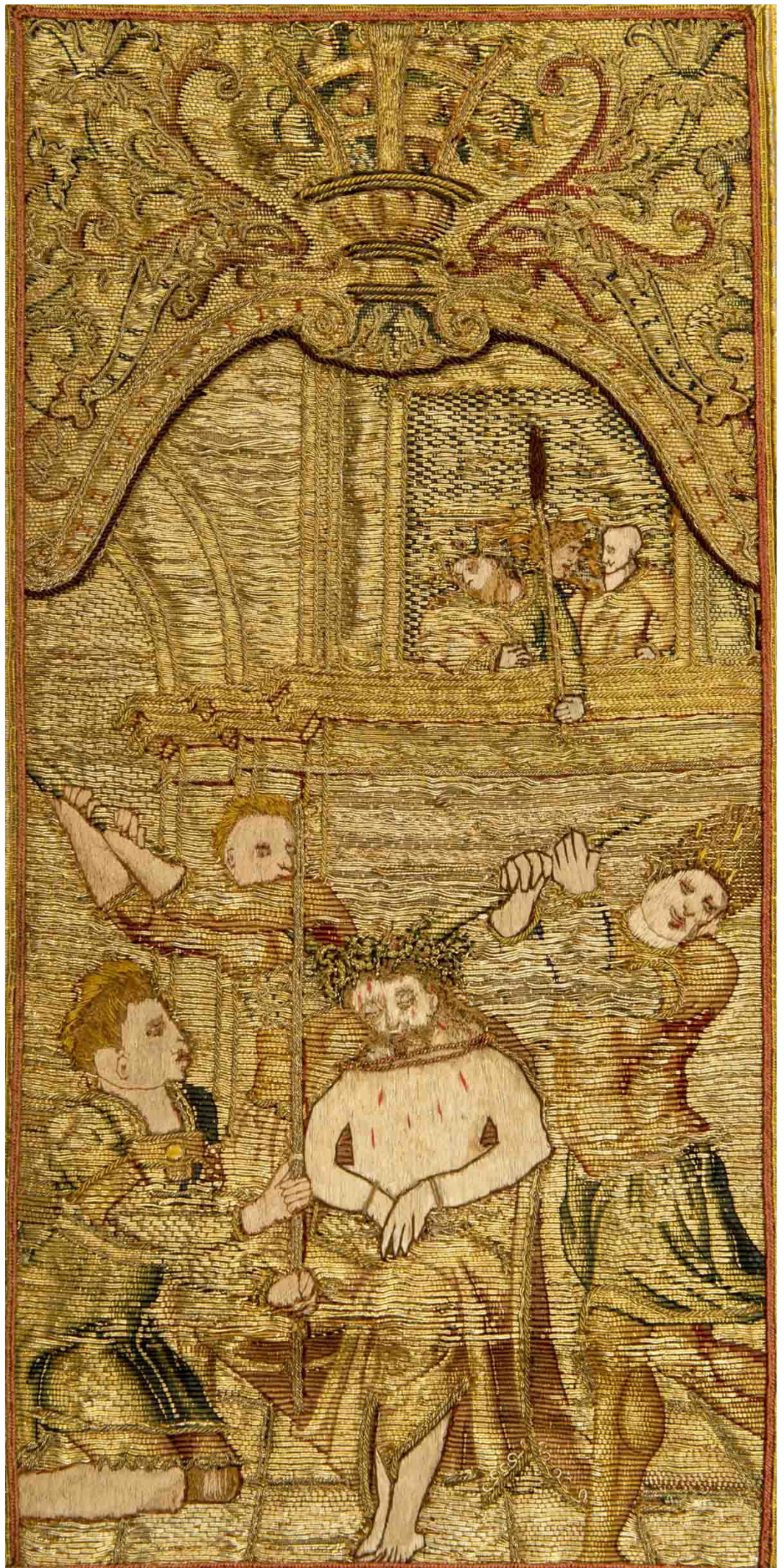
Het aandrukken van de kroon met stokken is een late variant van wat begon als aandrukken met twee gekruiste lange stokken die elk werden gehanteerd door twee beulen.

Door een knielende figuur wordt Christus een dunne lange stok voorgehouden: "Neem deze staf als scepter". Bovenin hangt een figuur met de rechteronderarm op de borstwering van het balkon, terwijl zijn afgezakte linkerhand een rietstengel met grote rietsigaar naar beneden lijkt aan te reiken.

Foto Sofie Nagel

Als die rietsigaar er niet was, zou het gewoon om Pilatus gaan die met zijn staf in de linkerhand (de "foute" hand) de gruwelijke kweeling beveelt.

Als de rietsigaar origineel is - niet is

toegevoegd bij een herstellingsactie - zien we iets unieks: Pilatus (of Herodes, die dikke vrienden is geworden met Pilatus) zorgt ervoor dat de rietstengel aan Christus overhandigd gaat worden. Je zou - vanwege de onduidelijkheid van het hoofddeksel - misschien kunnen denken dat bovenin een simultaanvoorstelling te zien is met een apart “Ecce-homo”-tafereel, waarin Christus zelf de rietstengel vasthoudt, maar de kleding en de houding met het over de borstwe- ring heen omlaag laten zakken van de rietstengel maken duidelijk dat het moet gaan om Pilatus, of Herodes die naast hem stond op het bordes.

Eigen foto JvH

Een Pilatus (of zelfs een gemijterde Kaïphas) die op de borstwe- ring van een balkon boven het tafereel met de doornenkroning hangt, komt wel vaker voor, maar niet met een *rietstengel* in de hand.

Hiernaast een koorkapschild te Zoutleeuw.

**KIK Clichénr.
X020192**

Links op de achtergrond Pilatus met een knoestige staf naast een soldaat met hellebaard.

Van deze koorkap zagen we eerder al een mooie variant van de doodsnoed van Christus in de Hof van olijven. De koorkap werd in 1555 gemaakt door Bartholomeus van de Kerckhoven (geborduurde datering). Deze koorkap mist elk spoor van de “luie kringellijn” maar haar borduursels staan toch niet ver af van die van de Hoogstraatse paramenten.

De bovenstaande engelen die de Doek van Veronica dragen op de sluitingsstrook van de koorkap **KIK**

Clichénr.

X020177 zijn familie van de engelen met die doek op de Hoogstraatse dalmatieken waarvan ik foto's invoegde op het einde van de Inleiding.

Let op de doornenkroon, die ook los voorkomt als een der *arma Christi* en op de Hoogstraatse dalmatieken ook weer los verschijnt op een door zwevende engelen opgehouden doek.

Intrigerend is het doorschemeren van een onderschildering(?) op de Zoutleeuwse doek van Veronica. Onderschilderingen zijn bij de Hoogstraatse paramenten zeker niet uitgesloten. Maar er zullen dan IRR-opnames of röntgenfoto's nodig zijn om het te laten zien.

Er was in de toenmalige devotie een enorme concentratie op de kwellingen tijdens de Passie van Christus, waar een overvloed van afbeeldingen door werd uitgelokt zoals die van de doornenkroning, de geseling, de bespottingen, het “Ecce homo” en “de Man van Smarten”. Ook Antoon van Lalaing was in de ban van de Passie getuige zijn indringende beschrijving van de “lijkwade van Turijn” die hij onder ogen kreeg bij toen die in het bezit was van de Hertogen van Savoy onder wie Philibert de laatste echtgenoot van Margaretha van Oostenrijk, in wier dienst Antoon van Lalaing toen overigens nog niet was.

Barend van Orley maakte voor Margaretha een kopie van de lijkwade die zij in een kast in haar slaapkamer bewaarde, vlak bij minstens één van de beide bovenstaande schilderijen van Jan Mostaert waarin de met doornen gekroonde Christus de beschouwer uitermate bedroefd in de ziel kijkt. Het schilderij met het bordje op de borst van Christus waarop staat “ECCE REX WESTER” (ZIE HIER JULLIE KONING) hing met zekerheid in de slaapkamer van de vorstin.

Zie voor royale gegevens over de privé devotie van Margaretha van Oostenrijk en de daarvoor in de vertrekken van het Mechelse Hof van Savoyen verzamelde kunstwerken: Dagmar Eichberger, *Leben mit Kunst Wirken durch Kunst, Sammelwesen und Hofkunst unter Margarete von Österreich, Regentin der Niederlande*, Burgundica V, Brepols Turnhout 2002. Op p. 232 een lang citaat uit de beschrijving van de beroemde lijkwade door Antoon van Lalaing. Veel aandacht voor de werken van Jan Mostaert, m.n. op pp. 253-257. De speciale plaats in de slaapkamer van de vorstin voor de “Ecce Rex Wester”-voorstelling van Jan Mostaert moet Elisabeth van Culemborg als intima bij uitstek goede bekend zijn geweest. Zie voor afbeeldingen van werken van Jan Mostaert onder meer: https://nl.wikipedia.org/wiki/Jan_Mostaert

Het hoofd van Christus dat met doornen wordt gekroond op de koorkap.

eigen foto JvH